

TERI PRAČET

ROMAN O DISKSVETU
ODENUĆU PONOĆ

Prevela
Nevena Andrić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett

I SHALL WEAR MIDNIGHT

Copyright © Terry and Lyn Pratchett, 2010

First published as *I Shall Wear Midnight* in 2010 by Doubleday Children's, an imprint of Penguin Random House Children's. Penguin Random House Children's is part of the Penguin Random House group of companies.

No part of this book may be used or reproduced in any manner for the purpose of training artificial intelligence technologies or systems.

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

ODENUĆU PONOĆ

Sadržaj

Figloovski rečnik.	9
<i>Prvo poglavlje: Valjana vel'ka majucna momčina. . .</i>	13
<i>Drugo poglavlje: Preka muzika</i>	32
<i>Treće poglavlje: Oni koji se meškolje u snu</i>	47
<i>Četvrto poglavlje: Zlatni standard.</i>	56
<i>Peto poglavlje: Pramaternji jezik</i>	84
<i>Šesto poglavlje: Dolazak Lukavog Čoveka</i>	105
<i>Sedmo poglavlje: Pesme u noći</i>	131
<i>Osmo poglavlje: Kraljev potiljak</i>	154
<i>Deveto poglavlje: Vojvotkinja i kuvarica</i>	176
<i>Deseto poglavlje: Devojka koja se topi</i>	215
<i>Jedanaesto poglavlje: Veštičja lomača</i>	243
<i>Dvanaesto poglavlje: Najveći greh od svijju</i>	260

<i>Trinaesto poglavlje: Istresanje čaršava</i>	<i>290</i>
<i>Četrnaesto poglavlje: Spaljivanje Kralja</i>	<i>311</i>
<i>Petnaesto poglavlje: Senka i šapat.</i>	<i>330</i>
<i>Epilog: Ponoć preko dana</i>	<i>342</i>
<i>Piščeva zabeleška</i>	<i>347</i>
<i>Beleška o piscu</i>	<i>351</i>

Figlovski rečnik

*prilagođen lepo vaspitanima i osetljivim dušicama
(još nedovršeno delo iz pera gospođice Prodornije Čarle, veštice)*

Aman zaman! – uzvik koji može značiti štošta, od „zaboga“ do „prekipelo mi je i sad će biti belaja“

Basma – čarolija, čin, magijski nametnuta obaveza; *ne* poučna priča o životinjama

Crči za nečim – očajnički čeznuti, kao u primeru „crko’ za šoljicom čaja“

Dohakala nam kob – stigla nas je sudbina i sad moramo da se suočimo s njom

Golembaći – ljudska bića

Gonagl – klanski bard, vičan sviranju instrumenata, pisanju i pevanju pesama i pričanju priča

Kelda – predvodnica klana i, naposletku, majka većine pripadnika klana. Figlovske bebe su vrlo sitne, i kelda ih za života rodi na stotine.

Klonjara – klozet

Nona – starica

Kuku nama – uopšteni uzvik koji izražava očajanje

Mlačak – slaba osoba

Nadrozgan – *uveravaju* me da to znači umoran

Naročiti melem za ovce – nažalost, verovatno loš viski iz domaće radinosti. Njegovo dejstvo na ovce je nepoznato, ali kaže se da je pastirima zdravo da popiju koju kapljicu u hladnim noćima, a Figlovima bilo kad. Ne pokušavajte da ga pravite kod kuće.

Očure – oči

Ovčure – one vunaste životinje što pasu travu i kažu „bee“. Lako ih je pomešati sa organima vida.

Parnja – Može se videti samo u velikim figlovskim humkama u planinama, gde ima dovoljno vode, pa je moguće redovno se kupati; vrsta saune. Figlovi na kredi se uglavnom oslanjaju na činjenicu da će, kad se dovoljno uprljaš, štroka pre ili kasnije početi sama da spada s tebe.

Poslednji svet – Figlovi veruju da su mrtvi. Ovaj svet je veoma lep, smatraju oni, i to znači da su u prošlom životu bili stvarno dobri, pa su umrli i dospeli ovamo. Kada naizgled umru, to samo znači da se vraćaju na poslednji svet, koji smatraju poprilično dosadnim.

Sikiriti se – brinuti se, strepeti

Skrivarije – tajne

Torbiče – kožna vrećica, koja se nosi napred, o pojasu; Figlovi u njoj drže stvari od vrednosti, nepojedenu hranu, zanimljive insekte, korisne komadiće drveta, srećno grumenje zemlje i tako dalje. Nije pametno preturati po torbičetu.

Tupeljanje – pričanje gluposti

Tutumrakonja – neznalica

Vancaga – neprijatna osoba

Vancaga dabili vancaga – vrlo neprijatna osoba

Vel'ki čovek – poglavica klana (obično keldin muž)

Veštičara – veštica bilo kog uzrasta

Veštičara nad veštičarama – vrlo bitna veštica

Veštičurije – ono što veštice rade

Zvrndonja – vidi *tutumrakonja*

PRVO POGLAVLJE

Valjana vel'ka majucna momčina

Zašto, pitala se Tifani Bolan, ljudi toliko vole zvukove? Zašto su zvukovi toliko važni?

Nešto veoma blizu zvučalo je kao da se krava teli. Ispostavilo se da je u pitanju stari vergl, čiju je ručicu okretao ofucan čovek sa izandalim cilindrom na glavi. Otkrala se odatle što je mogla učtivije, ali zvuk se najbolje mogao opisati kao lepljiv; činilo se da će probati da pođe kući za tobom ako mu dopustiš.

Ipak, bio je to samo jedan zvuk u ogromnom kazanu okolne buke, a stvarali su je ljudi, i to ljudi koji su pokušavali da ispuštaju zvukove glasnije od drugih ljudi koji su ispuštali zvukove. Prepirali se pored sklepanih tezgi, u kofi vode ustima lovili jabuke ili žabe*, klicali borcima koji su se tukli za pare i šljokičastoj hodačici po žici, iz petnih žila se trudili da

* Ovo su radili vezanih očiju.

prodaju šećernu vunu i, da ne uvijamo previše, onako baš gadno se zapijali.

Vazduh iznad zelenih krečnjačkih brda zgusnuo se od buke. Kao da je celokupno stanovništvo dva ili tri gradića izašlo na vrhove brežuljaka. I tako se ovde, gde bi inače odjeknuo samo pokoji mišarov krik, sada čulo neprestano kričanje, pa, svih živih. To se zvalo *zabava*. Buku nisu stvarali jedino lopovi i džeparoši – oni su se bavili svojim poslom u hvale vrednoj tišini, i nisu prilazili Tifani; ko bi odžepario vešticu? Imao bi sreće ako se izvuče sa svim prstima. Toga su se barem plašili, a svaka razumna veštica bi podsticala dotični strah.

Kada si veštica, onda si ujedno sve veštice, razmišljala je Tifani Bolan dok se kretala kroz svetinu, vukući za sobom metlu na kanapu. Metla je lebdela na metar i nešto iznad zemlje. To je počinjalo da nervira Tifani. Bilo je sasvim praktično, ali svejedno, pošto su po celom vašaru mala deca vukla balone, takođe na kanapima, nije mogla izbaciti iz glave pomisao da izgleda donekle blesavo, a kad jedna veštica zbog nečeg izgleda blesavo, onda *sve* veštice izgledaju blesavo.

S druge strane, ako je priveže za živicu, neizostavno će se naći neko dete, odvezati konopac i, zbog začikavanja ostalih, zajahati dršku, u kom slučaju će najverovatnije uzleteti pravo uvis, sve do gornjeg ruba atmosfere, gde se vazduh smrzava, i dok je, u teoriji, ona mogla da prizove metlu natrag, majke su umele da budu krajnje nezgodne kad moraju da otapaju sopstvenu decu po vedrom danu u pozno leto. Ne bi to ostavilo dobar utisak. Počele bi da kruže glasine. O vešticama su uvek kružile glasine.

Pomirila se s činjenicom da će vući metlu za sobom. Uz nešto sreće, ljudi će pomisliti da se na duhovit način priklonila sveopštem raspoloženju.

Čak i u tako veseloj prilici kao što je vašar, etikecije je bilo u količinama. Bila je veštica; ko zna šta će se desiti ako nekom zaboravi ime ili ga, još gore, promaši? Šta biva ako pozaboravljaš sve sitne svađe, razmirice, ko ne razgovara s kojim komšijom – i tako dalje, i tako bliže, i tako još dalje, a i znatno bliže? Tifani nije imala ni najblažeg pojma šta znači „minsko polje“, ali da jeste, učinilo bi joj se nekako poznato.

Bila je veštica. Služila je kao veštica u svim selima u podnožju Krede. Više ne samo u svom već i u svim ostalima, sve do Hlebanje, na dobar dan hoda dalje. Oblast koju veštica posmatra kao svoju i za čije stanovnike čini ono što je neophodno zvala se rejon, i kakvih sve rejona ima, ovaj je bio dosta pristojan. Retko koja veštica dobije za sebe čitavo jedno geološko nalazište; doduše, ovo je pretežno bilo prekriveno travom, a trava je pretežno bila prekrivena ovcama. Danas su ovce na bregovima bile prepuštene same sebi, slobodne da rade šta već ovce rade kad su same – verovatno uglavnom isto ono što rade dok ih gledate. Ovce, koje narod obično neguje, čuva i pazi, sada nisu bile ni najmanje zanimljive, jer se upravo ovde odvijao najčudesniji spektakl na svetu.

Dobro, jeste vunovlačarski vašar spadao među najčudesnije svetske spektakle ako se inače ne udaljavate više od recimo šest kilometara od kuće. Ukoliko živite na Kredi, na vašaru biste neizostavno sreli sve koje poznajete*. Vrlo često biste tu susreli osobu s kojom ćete se verovatno venčati. Sve devojke su obavezno na sebi imale najlepše haljine, a momci izraze pune nade i kosu zalizanu jeftinom pomadom ili, češće, pljuvačkom. Oni koji se odluče za pljuvačku uglavnom su bolje izgledali, pošto je jeftina pomada za kosu stvarno bila vrlo

* A kao veštica, ona ih je poznavala veoma dobro.

jeftina i često bi se, po toplom vremenu, istopila i procurila; stoga mladići nisu postajali zanimljivi mladim ženama, kako su se grozničavo nadali, već muvama, koje su dolazile da im ručaju na temenu.

Svejedno, pošto se događaj nije baš mogao nazvati „vašar na koji ideš s nadom da ćeš dobiti poljubac i, ako te sreća i nadalje bude služila, još jedan u najavi“, zvao se „vunovlačarenje“.

Vunovlačarenje je trajalo tri dana i održavalo se krajem leta. Za većinu na Kredi bio je to praznik. Ovo je bio treći dan, i mahom se govorilo: ako te dosad niko nije poljubio, slobodno možeš kući. Tifani se nije poljubila ni sa kim, ali ona je, na kraju krajeva, bila *veštica*. Ko zna u šta bi se taj neko pretvorio?

Ako bi u pozno leto vreme bilo prijatno, nije bilo neobično spavati pod zvezdama, a i pod žbunjem. I zato, ukoliko ti dođe da se prošetáš noću, isplatilo se pripaziti da se ne sapleteš o nečija stopala. Bez mnogo okolišanja, bilo je tu, do izvesne mere, i onoga što je Nana Og – veštica koja se triput udavala – nazivala *stvaranjem sopstvene zabave*. Bila je šteta što je Nana živela čak gore u planinama, pošto bi je vunovlačarenje oduševilo, i Tifani bi vrlo volela da joj vidi lice kad ova spazi džina*.

Njega su – a izvesno je u pitanju bio on, u to nije moglo biti nikakve sumnje – urezali u travu pre nekoliko hiljada godina. Sastojao se od belih obrisa naspram zelenila i poticao je iz vremena kad su ljudi morali da misle o plodnosti i preživljavanju na jednom opasnom svetu.

* Kasnije je Tifani shvatila da su verovatno sve veštice nadletale džina, tim pre što ste ga teško mogli promašiti ako letite od planina ka velikom gradu. U svakom slučaju, nekako je upadao u oči. Ipak, znajući Nanu Og, ona se verovatno osvrtdala da ga još jednom pogleda.

Eh da, i takođe su ga, kako se činilo, izrezbarili pre nego što je iko izumeo pantalone. Zapravo, ništa ne biste postigli ako prosto kažete da ne nosi pantalone. Njegov nedostatak pantalona ispunjavao je čitav svet. Niste se tek tako mogli prošetati putićem u podnožju bregova a da ne primetite džinovski, da tako kažemo, nedostatak nečega – na primer, pantalona – i ono što se tamo nalazilo umesto njih. Dabome, bila je to prilika muškarca bez pantalona i, krajnje upadljivo, nije bila u pitanju žena.

Od svakoga ko dođe na vunovlačarenje očekivalo se da ponese omanju lopatu, ili makar nož, da siđe niz strmu padinu i oplevi korov koji je tamo porastao u toku prošle godine, tako da krečnjak ispod njega blesne novom svežinom i da se džin smelo pokaže, kao da to ionako već nije radio.

Uvek je bilo mnogo kikotanja dok su devojke plevile džina.

Razlog ovog kikota i okolnosti koje su ga okruživale nezbežno su podsećale Tifani na Nanu Og, koju ste najčešće viđali negde iza Bake Vedervaks, s velikim kežom na licu. Uglavnom su je smatrali za vedru i čilu bakicu, ali starica je u sebi krila mnogo više. Nikad nije *zvanično* podučavala Tifani, ali Tifani je i nehotice svašta saznala od Nane Og. Osmehnula se za sebe na tu pomisao. Nana se razumela u sve što je staro i mračno – drevnu magiju, magiju kojoj nisu trebale veštice, magiju sadržanu u ljudima i u samom krajoliku. Ticala se smrti, braka, veridbe i tome sličnog. Takođe se ticala obećanja koja su bila obećanja čak i ako nikog nije bilo da ih čuje. I svega onoga zbog čega ljudi obično kucaju u drvo i izričito odbijaju da prođu ispod crne mačke.

Nisi morala biti veštica da bi to razumela. Okolni svet je postajao nekako – pa, stvarniji i neuhvatljiviji u takvim, posebnim trenucima. Nana Og ih je nazivala *numinoznim*; bila je to neobično ozbiljna i svečana reč za ženu od koje

se pre moglo očekivati da kaže: „Ja bi' jednu ljutu, fala ti kô bratu, a kad smo već kod toga, nek bude dupla.“ I pričala je Tifani o starim vremenima, kada su se, činilo se, veštice malo bolje zabavljale. O onome što se radilo na prelazu između dva godišnja doba, na primer; o svim onim običajima koji su sada odumrli, izuzev u svenarodnom pamćenju, a ono je, po rečima Nane Og, duboko i mračno, ono diše i nikad ne bleđi. O malim obredima.

Tifani se naročito sviđao onaj koji je imao veze s vatrom. Tifani je volela vatru. Bila joj je omiljeni element. Smatrali su je toliko moćnom i toliko zastrašujućom za mračne sile da su se ljudi čak venčavali tako što zajedno skoče preko nje.* Navodno je još i bolje ako izgovoriš jednu malenu bajalicu, kako je rekla Nana Og, koja nije gubila vreme, nego ju je odmah izrecitovala Tifani, i ova posle nije mogla da je izbaci iz glave kao da je lepljiva; dosta onoga što ti Nana Og kaže umelo je da bude lepljivo.

Ipak, to je bilo nekad davno. U današnje vreme je sve bilo pristojnije – izuzimajući Nanu Og i džina.

Na Kredi je bilo i drugih rezbarija. Jedna je bila beli konj koji se, kako je Tifani mislila, jednom otrgnuo s tla i dogalopirao joj u pomoć. Sad se pitala šta bi bilo da to uradi džin, pošto bi bilo vrlo teško naći par dvadeset metara dugačkih pantalona u žurbi. A uzimajući sve u obzir, *žurilo* bi vam se.

Samo se jednom kikotała zbog džina, a i to baš odavno. Zapravo, postoje svega četiri vrste ljudi na svetu: muškarci, žene, čarobnjaci i veštice. Čarobnjaci uglavnom žive na

* Razume se, mislila je Tifani, ako ćeš s nekim da preskačeš vatru, valja imati na sebi zaštitnu odeću, i trebalo bi da u blizini budu ljudi s kofom vode, za svaki slučaj. Veštice su možda ovakve i onakve, ali su pre svega praktične.

univerzitetima u velikim gradovima i nije im dozvoljeno da se žene; doduše, Tifani nikako nije shvatala zašto. U svakom slučaju, skoro nikad ih niste viđali u ovim krajevima.

Veštice su neizostavno bile žene, ali ni one starije među Tifaninim poznanicama uglavnom se nisu udavale – prvenstveno zbog toga što je Nana Og već istrošila sve pristojne muževe, ali verovatno i zato što nisu imale kad. Naravno, s vremena na vreme, poneka veštica bi se možda udala za muškarca na visokom položaju, kao što je uradila Magrat – rođena Garlik – od Lenkra, premda se, po svim pričama, ona sad bavila samo biljem. Ipak, od svih koje je Tifani poznavala, jedina mlada veštica koja je imala vremena za udvaranje bila je njena najbolja drugarica u planinama: Petulija – veštica koja se posvetila prasećoj magiji i uskoro je trebalo da se uda za jednog finog mladića, naslednika očeve odgajivačnice svinja*, i samim tim maltene plemića.

Ipak, veštice nisu bile samo vrlo zauzete već su se i držale *po strani*; Tifani je to rano naučila. Među ljudima si, ali nisi *ista* kao oni. Uvek postoji neka vrsta udaljenosti ili izdvojenosti. Ne moraš se truditi, javi se svejedno. Devojčice koje je poznavala još otkad su sve, kao male, trčkarale naokolo i igrale se samo u potkošuljama, sada bi načinile mali kniks kad

* Petuljinim romantičnim stremljenjima možda je pripomogla tajanstvena činjenica da su se mladiću neprestano razbolevali prasići, pa ih je valjalo lečiti od proliva, slepog naduha, kočoperitisa, klimavih zuba, očne škraboze, grandžulje, visprenosti, vilovskog uloma, šuštavca i mukavih kolena. Bilo je dozlaboga nezgodno, naročito zato što se više od pola ovih boljki inače nikad ne javlja kod svinja, a jedna zaraza se, koliko je poznato, susreće samo kod slatkovodnih riba. Ipak, komšije su se divile što Petulija ulaže toliko truda da olakša životinjama muke. Njena metla je dolazila i odlazila u svako doba dana i noći. Biti veštica, na kraju krajeva, znači potpuno se posvetiti.

se mimoiđu s njom na stazi, a čak i stariji ljudi bi u prolazu načinili pokret kao da pred njom skidaju šešir, a ako ga nisu imali, samo bi se dodirnuli po onom mestu pored čela gde su verovatno očekivali da zateknu obod.

Nisu ovo radili samo iz poštovanja nego i zbog neke vrste straha. Veštice čuvaju tajne; tu su da pomognu pri porođaju. Kad sklapaš brak, pametno je da tu negde stoji i jedna veštica (čak i ako nisi siguran donosi li to dobru sreću ili samo sprečava lošu), a kad umireš, i tada veštica treba da je prisutna – da ti pokaže put. Veštice su znale tajne koje nikad nisu odavale... dobro, bar ne osobama koje nisu iz struke. Između sebe, kad bi uspele da se nađu na obronku kakvog brda i popiju piće-dva (ili, u slučaju gospođe Og, devet), tračarile su kao čavke.

Ipak, nikad nisu govorile o stvarnim tajnama, onima koje se ne odaju – o onome što su radile, čule i videle. Toliko tajni da si se plašila da ne procure. Možda si videla džina bez pantalone, ali to je jedva i vredno pomena u poređenju s koječime što veštice viđaju.

Ne, Tifani nije zavidela Petuliji na ljubavnim pustolovina-
ma, koje su se svakako odvijale u velikim čizmama, gumenim keceljama – koje nikom ne stoje dobro – i po kiši, da se i ne pominje jeziva količina groktanja.

Zavidela joj je, međutim, na tolikom *zdravom razumu*. Petulija je sve osmislila. Znala je kakvu budućnost hoće, pa je zavrnila rukave i sprovela je u delo, do kolena zagnjurenjena u groktanje kad je bilo neophodno.

Čak i gore u planinama, svaka porodica je držala bar po jedno svinjče da izigrava kantu za đubre leti i prasetinu, slaninu, šunku i kobasice tokom ostatka godine. Svinjče je bilo *važno*; kad pozli baki, još i možeš da je lečiš terpentinom, ali ukoliko se razboli svinjče, istog časa pozoveš praseću vešticu i pride joj platiš, i to valjano – uglavnom u kobasicama.

Povrh svega ostalog, Petulija je bila stručna gnjaviteljka svinja – zaista, bila je ovogodišnja prvakinja u plemenitoj veštini dosađivanja. Ne postoji bolji izraz za to, smatrala je Tifani; njena drugarica je umela da zasedne sa svinjom i blago, smireno joj priča na strahotno suvoparne teme sve dok odjednom ne stupi na snagu nekakav čudni svinjski mehanizam, na šta bi životinja zadovoljno zevnula i sručila se na zemlju, više ne kao živa svinja već kao budući važan doprinos porodičnoj ishrani u narednih godinu dana. To možda ne deluje kao baš najbolji ishod po svinju, ali imajući u vidu buran i nadasve glasan način na koji su prasići umirali *pre* nego što je izmišljeno dosađivanje, sve u svemu je, nesumnjivo, ovako bilo najbolje za sve.

Sama u gomili, Tifani uzdahnu. Teško je nositi špicasti crni šešir. Jer, dopadalo joj se to ili ne, veštica *jeste* špicasti šešir, i špicasti šešir *jeste* veštica. Zbog njega su ljudi *oprezni* pred tobom. Učtivi su, o da, i često pomalo bojažljivi, kao da očekuju da im zaviriš u glavu, što bi, ako ćemo pravo, ti verovatno i mogla pomoću starih i pouzdanih veštičjih alatki: gledovitosti i drugostepenih misli*. Ipak, one nisu stvarno magične. Svako može da ih nauči ako ima i trun zdravog razuma, ali ponekad je čak i trun teško naći. Ljudi su često toliko zauzeti življenjem da nikad ne zastanu i ne zapitaju se *zašto*. Veštice se to pitaju i stoga su potrebne: o da, potrebne – potrebne su gotovo neprestano, ali, na jedan vrlo učtiv i svakako prećutan način, nisu baš *željene*.

* Gledovitost znači da umeš da vidiš ono što je stvarno tu, a drugostepene misli da razmišljaš o sopstvenom postupku razmišljanja. U Tifaninom slučaju, povremeno bi se javile i trećestepene i četvorostepene misli, ali s njima je bilo prilično teško izaći na kraj, pa bi se ponekad zakucala u vrata.

Ovo nisu bile planine, gde su ljudi sasvim svikli na veštice; narod na Kredi umeo je da bude prijateljski nastrojen, ali nisu ti to bili prijatelji, ne *pravi*. Veštica je drugačija. Veštica zna ono što ti ne znaš. Veštica je druga vrsta osobe. Veštica je neko koga možda ne treba ljutiti. Veštica nije kao ostali.

Tifani Bolan je bila veštica, a postala je njihova veštica zato što im je trebala. Svakom treba veštica, samo što ljudi to ponekad prosto ne znaju.

I uspevalo joj je. Izbrisala bi sliku balave babuskere, kao iz kakve slikovnice, kada god bi pomogla mladoj majci oko prve bebe ili olakšala starcu put do groba. Svejedno, stare priče, stare glasine i stare slikovnice još kao da su vladale sećanjem sveta.

Bilo je još i teže zato što na Kredi veštice nisu bile rasprostranjene odranije – nijedna se nikad nije tu nastanila dok je baka Bolan bila živa. Baka Bolan je, kao što su svi znali, bila mudra žena – dovoljno mudra da ne bude veštica. Na Kredi se nikad nije dešavalo ništa što bi izazvalo neodobravanje bake Bolan, ili se barem nije dešavalo duže od desetak minuta.

I tako je Tifani bila usamljena veštica.

Ne samo što više nije imala podršku planinskih veštica poput Nane Og, Bake Vedervaks i gospođice Pribran nego ni stanovništvo Krede nije poznavalo veštice. Druge veštice bi verovatno došle i pomogle joj ako bi ih zamolila, *razume se*, ali premda ne bi ništa rekle, možda bi zaključile kako nisi u stanju da izađeš na kraj sa odgovornostima, kako nisi dorasla zadatku, nisi sigurna, *nisi dovoljno dobra*.

„Gospođice, izvini?“ Začu se bojažljiv kikut. Tifani se osvrnu i vide dve devojčice u lepim novim haljinama, sa slamenim šeširima na glavama. Gledale su je žudno, s možda majušnom naznakom nestašluka u očima. Brzo je razmislila i osmehnula im se.

„Beše Beki Pardon i Nensi Usprav, jelda? Izvolite, vas dve?“

Beki Pardon joj stidljivo pruži buketić koji je držala iza leđa. Tifani ga je prepoznala, naravno. I sama je pravila slične starijim devojkicama kad je bila mlađa, naprosto zato što se to tako radi na vunovlačarenju: kitica divljeg cveća s bregova, svezana – a ovo je bilo važno, u tome je ležala čarolija – travom koju počupaš dok pleviš i raščišćavaš krečnjak.

„Ako ga noćas staviš ispod jastuka, sanjaćeš dragana“, reče Beki Pardon, sada sasvim ozbiljna u licu.

Tifani pažljivo prihvati zaveli buketa. „Da vidimo...“, reče. „Ovo je dragoljub, a ovo devojački jastučići, sedmolisna detelina – donosi mnogo sreće – stručak kavaljera i dame, lepi jova, oh – ljubavna krvca i...“ Ona se zapilji u sitne crveno-bele cvetove.

Devojčica reče: „Gospođice, je l' ti dobro?“

„Zaboravak!*“, kaza Tifani oštrije nego što je nameravala. Svejedno, devojkice nisu ništa primetile, pa ona vedro nastavi: „Dosta je redak ovde. Sigurno je pobegao iz neke bašte. I, kao što sigurno obe znate, vezale ste ih vlatima spiralne trave, koja se nekad davno koristila kao fitilj za osvetljenje. Baš ste me lepo iznenadile. Mnogo vam hvala obema. Divno se provedite na vašaru...“

Beki diže ruku. „Izvini, gospođice?“

„Beki, jesi li još nešto htela?“

Beki je porumenela i užurbano popričala s drugaricom. Opet se okrenula Tifani, malčice ružičastija u licu, ali svejedno rešena da istera do kraja.

„Gospođice, ako postaviš nekom pitanje, jelda ne možeš da nadrljaš? Mislim, ako ga samo postaviš?“

* Zaboravak, lep crveno-beli cvet, devojke obično daju mladićima kao znak da ne žele da ih vide više nikad u životu, ili bar dok ovi ne nauče čestito da se kupaju i dok ne nađu posao.

Sad će da pita: „Kako da postanem veštica kad porastem?“, pomisli Tifani, zato što su uglavnom to pitale. Devojčice su je viđale na metli i mislile da to znači biti veštica. Naglas, ona reče: „Svakako nećeš nadrljati ako ga postaviš meni. Pitaj slobodno.“

Beki Pardon pogleda u sopstvene čizme. „Gospođice, je l' imaš ti strastvene organe?“

Još jedna sposobnost neophodna svakoj veštici jeste dar da na licu ne pokažeš šta ti je u glavi, i naročito da, ma šta se desilo, ne dozvoliš da se ono ukruti kao daska. Bez ijednog drhtaja u glasu i tračka nelagodnog osmeha, Tifani uspe da kaže: „Baš zanimljivo pitanje, Beki. Zašto te to zanima ako smem da pitam?“

Devojčica je delovala mnogo srećnije nakon što je pitanje, da tako kažemo, izašlo u javnost.

„Pa, gospođice, pitala sam baku mogu li da postanem veštica kad budem starija, i ona je rekla da ne treba to da želim pošto veštice nemaju strastvene organe, gospođice.“

Suočena s dva para veoma ozbiljnih očiju, zapiljenih kao u sove, Tifani je brzo razmišljala. Ovo su devojčice sa sela, mislila je, dakle sigurno su videle mačku kako se maci i kerušu kako se šteni. Svakako su gledale jagnjenje, a verovatno i kravu kako se teli, što je uvek toliko bučno da ne može ostati neprimetno. Znaju šta me pitaju.

U tom trenutku ubaci se Nensi: „Nego, ako je to istina, gospođice, mi bismo da nam vratiš cveće; pošto smo ti ga pokazale, šteta da se baci – bez uvrede.“ Ona brzo ustuknu.

Sopstveni smeh je iznenadio Tifani. Odavno se nije nasmejala. Glave su se osvrtale da vide u čemu je vic, i ona je uspela da zgrabi obe devojčice pre nego što pobegnu i obrne ih u mestu.

„Alal vam vera obema“, reče. „Volim kad s vremena na vreme nađem na malo zdravog razuma. Nikad se ne ustručavajte

da pitate šta vas zanima. A odgovor glasi: veštice su iste kao i svi ostali kad je reč o strastvenim organima, ali su često zauzete jurcanjem na sve strane, pa ne stižu da misle o njima.“

Devojčicama je, činilo se, laknulo što im trud nije bio sasvim uzaludan, i Tifani je bila spremna za sledeće pitanje, koje je opet iznela Beki. „Dobro, gospođice, pa je l' imaš momka?“

„Ne trenutno“, odgovori Tifani žustro i uklešti izraz lica kako ne bi ništa odala. Ona podiže buketić. „Ali ko zna – ako ste ovo napravile kako treba, naći ću drugog, i u tom slučaju vi ćete se pokazati kao bolje veštice od mene.“ Na ovo besramno laskanje, obe su se ozarile, i to je stalo na put daljim pitanjima.

„A sad“, reče Tifani, „samo što nije počelo kotrljanje sireva. To sigurno ne želite da propustite.“

„Ne, gospođice“, rekoše one uglas. Neposredno pre nego što će, važne i pune olakšanja, otići, Beki potapša Tifani po ruci. „Ume da bude baš teško s momcima, gospođice“, reče ona sa samouverenošću jedne osmogodišnjakinje – vrlo dobro poznatom Tifani.

„Hvala ti“, reče Tifani. „Svakako ću imati to na umu.“

Kad je reč o vašarskoj zabavi – recimo, ljudima koji prave grimase kroz konjski ular, ili se tuku jastucima na namašćenju motki, ili čak ustima love žabe u kofi vode – pa, Tifani je mogla da preživi i bez nje. Ipak, uvek je volela da vidi lepo kotrljanje sireva – to jest, lepo valjanje sireva od vrha do podnožja brda, samo ne preko džina, zato što posle taj sir niko ne bi hteo da jede.

Bili su to tvrđi sirevi, ponekad naročito pravljeni za takmičenja u valjanju, a tvorac pobjedničkog koluta, koji bi stigao do dna neoštećen, osvojio bi pojas sa srebrnom kopčom i zadobio sveopšte divljenje.

Tifani je bila vrlo stručna mlekarica, ali nikad nije učestvovala. Veštice nisu mogle da učestvuju u toj vrsti takmičenja,

jer ako pobediš – a svojevremeno je napravila sir ili dva koji su *mogli* pobediti – svi bi rekli kako nije pošteno, pošto si veštica; to jest, to bi pomislili, ali bi retko ko *rekao*. A ako ne pobediš, govorili bi: „Kakva to veštica ne ume da napravi sir koji će poraziti obične sireve prostog sveta kô što smo mi?“

Svetina se blago kretala put mesta odakle će se sirevi zakotrljati, iako je oko tezge gde su ustima lovili žabe još stajala velika gomila, pošto je to bio vrlo smešan i siguran vid zabave, naročito za one koji nisu sami lovili žabe. Nažalost, čovek koji trpa lasice u pantalone – i čiji je lični rekord navodno bio devet lasica – ove godine nije došao, i svi su se pitali da nije izgubio dar. Ipak, pre ili kasnije, svi će se polako zaputiti prema startnoj liniji za kotrljanje sireva. Takav je bio običaj.

Padina je stvarno bila vrlo strma, i uvek je vladala izvesna količina kočopernog suparništva između vlasnika sireva, što je dovodilo do guranja, šutiranja i modrica; s vremena na vreme bi neko nekom slomio ruku ili nogu. Sve je išlo uobičajenim tokom, ljudi su čekali i ređali su sireve u vrstu, i tako je to išlo sve dok Tifani – i, kako se činilo, niko drugi – nije primetila jedan opasan sir kako se dokotrljava sam od sebe. Pod slojem prašine je bio crn, a oko njega je bilo privezano štokavo parče plavo-bele tkanine.

„Joj, ne“, reče ona. „Horase. A ako si ti tu, ni nevolja nije daleko.“ Ona se munjevito okrenu i pažljivo poče da traži znake onoga što ne bi trebalo da postoji. „Slušajte vi“, reče ispod glasa. „Znam da je bar jedan od vaših negde blizu. Ovo su čisto ljudska posla, nisu namenjena vama. Jasno?“

Ipak, bilo je prekasno. Ceremonijal-majstor s velikim, šljampavim šešikom, oboda opšivenog čipkom, dunu u pištaljku, i kotrljanje sireva, kako se izrazio, *otpoče* – a to je mnogo visokoparnija reč od *poče*. Čovek sa čipkom oko šešira nikad neće upotrebiti kraću reč ako i duža može da posluži.

Tifani se maltene nije usuđivala da gleda. Trkači su malo manje trčali, a malo više su se valjali i klizali za sirevima. Ipak, čula je povike: crni sir ne samo što je preoteo vođstvo već bi se s vremena na vreme okrenuo i pošao natrag uzbrdo samo da bi se zaletio pravo u neki običan, nedužan sir. Do nje je nejasno dopirao gundavi zvuk koji je ispuštao dok je jurišao maltene do vrha brda.

Vodiči sireva su vikali na njega, pokušavali da ga uhvate i zamahivali na njega štapovima, ali razbojnički sir je, koseći sve pred sobom, stigao u podnožje samo malo pre urnebesna od ljudi i sireva, koji su se tumbali jedni preko drugih, a onda se blago otkotrljao sve do vrha i tu smerno zaseo, još jedva primetno podrhtavajući.

U podnožju su izbijale tuče sirnih džokeja još sposobnih da nekoga tresnu pesnicom, i pošto su sad svi gledali onamo, Tifani je iskoristila priliku da zgrabi Horasa i strpa ga u torbu. Na kraju krajeva, bio je njen. Dobro, bolje reći, ona ga je napravila, premda mora da se tu umešalo i nešto čudno, pošto je Horas bio jedini sir koji je jeo miševе, a ukoliko ga ne prikuaš za podlogu, i druge sireve takođe. Nije ni čudo što se tako dobro slagao s Nak Makfiglovima*, koji su ga proglasili za počasnog pripadnika klana. Bio je sir od njihove sorte.

Krišom, uz nadu da niko neće primetiti, ona prinese torbu ustima i reče: „Je l' to lepo ponašanje? Kako te nije stid?“ Torba malo zadrhta, ali Tifani je znala da se reč „stid“ ne nalazi u

* Ako još ne znate ko su Nak Makfiglovi: 1) budite zahvalni što vodite miran život i 2) budite spremni da se date u bekstvo ako u predelu oko sopstvenih nožnih članaka čujete nekoga kako viče: „Aman zaman!“ Strogo govoreći, oni spadaju među vilinske narode, ali verovatno nije pametno da im to kažete ukoliko se unapred radujete budućnosti u kojoj još posedujete zube.

Horasovom rečniku, baš kao i nijedna druga reč. Ona spusti torbu, malo se odmače od svetine i reče: „Orobi Sve Redom Robe, znam da si ovde.“

Sedeo joj je na ramenu. Osećala je njegov miris. Uprkos činjenici da uglavnom nisu imali dodira s kupanjem – osim kad pada kiša – Nak Makfiglovi su uvek mirisali otprilike kao malko pripiti krompiri. „Kelda reče da vidim kak’ se držiš“, reče figlovski poglavica. „Dve nedelje nisi svrtala do humke da je vidiš“, nastavi on, „i mislim da se straši da će te snaći neka čvrčka jerbo tol’ko naporno rabotaš i sve to.“

Tifani zastenja, ali za sebe. Reče: „Baš lepo od nje. Imam mnogo posla; kelda to sigurno zna. Ma šta ja radila, uvek ima još. Tuđim potrebama nikad kraja. Ali nema razloga za brigu. Dobro sam. I molim te, nemoj više da izvodiš Horasa u javnost – znaš kako ume da se uzbudi.“

„E pa, zapravinski, na onom ondi barjačku piše da je ovo namenjeno narodu sa ovi bregovi, a mi nismo samo narod. Mi smo *narodna umotvorina*! Ne mož’ se suprotstaviš umotvorinama! Pored toga, hteo sam i ja da dođem i obiđem onog velička bez čakšire. More, valjana je to vel’ka majucna momčina.“ Rob zastade, a onda tiho reče. „Mogu, znači, da joj rečem da se držiš dobranski, a?“ Delovao je nekako bojažljivo, kao da bi rado još nešto kazao, ali zna da ona to ne bi dobro primila.

„Orobi Sve Redom Robe, bila bih ti vrlo zahvalna na tome“, reče Tifani, „pošto ću sad izgleda morati da previjam mnoštvo ljudi.“

Odjednom kao čovek na nezahvalnom zadatku, Orobi Sve Redom Rob užurbano izgovori reči koje mu je žena naložila da kaže: „Kelda veli da nije on jedini na svetu, gospojice!“

Na tren, Tifani je stajala savršeno nepomično. A onda, ne gledajući u Roba, tiho reče: „Obavezno se zahvali keldi

na brojčanoj proceni. Robe, ako nemaš ništa protiv, ja sad moram da idem. *Stvarno se zahvali keldi.*“

Najveći deo sveta već je stizao do podnožja s namerom da zija, da spasava ili možda pokuša da nestručno pruži prvu pomoć sirnim trkačima, koji su stenjali. Za posmatrače je, razume se, sve to bila obična predstava; ne viđa se često tako zgodna gomila ljudi i sireva i – ko zna? – možda bude stvarno zanimljivih nesrećnih slučajeva.

Zadovoljna što ima nekog posla, Tifani nije morala ni da se gura; crni špicasti šešir stvarao je prolaz kroz svetinu brže nego svetac kroz plitko more. Mahnula je presrećnoj rulji da se odmakne i jednom-dvaput snažno odgurnula one koji su malo sporije kapirali. Zapravo, kako se ispostavilo, ove godine spisak povreda nije bio naročito dugačak; bila je tu jedna slomljena ruka, jedan polomljen ručni zglob, jedan prelom noge i ogroman broj modrica, posekotina i osipa poteklih od činjenice da su se ljudi klizali naniže skoro celim putem – a trava nije baš uvek prijateljski nastrojena. Kao posledica toga, nekoliko mladića se očito našlo u nebranom grožđu, ali izričito su odbili da raspravljaju o povredama s jednom damom, hvala u svakom slučaju, pa im je rekla da kod kuće stave hladne obloge na bolno mesto – ma gde se ono nalazilo – i gledala ih je kako, nesigurni na nogama, odlaze.

E pa, nije se loše pokazala, zar ne? Odradila je posao pred gomilom nezajajljivih radoznalaca i, sudeći po onome što je načula od starica i staraca, sasvim joj je pristojno pošlo za rukom. Možda joj se učinilo da je jednom ili dvoma bilo neprijatno kad je neki deda s bradom do pojasa rekao, kežeći se: „Devojka koja ume da namešta kosti bez problema će naći muža“, ali i to je prošlo, i pošto nije bilo šta drugo da se radi, ljudi su se upustili u dugi uspon uz brdo... a onda ih je mimoišla kočija, i potom je, što je još gore, stala.

Na vratima joj je bio grb porodice Spomen. Iz nje je izašao jedan mladić. Prilično zgodan na neki svoj način, ali takođe, na svoj način, toliko krut da ste na njemu mogli peglati posteljину. Bio je to Roland. Nije odmakao više od jednog koraka kada mu neki poprilično neprijatan glas iz unutrašnjosti kočije reče kako je trebalo da sačeka da mu lakej otvori vrata, i nek sad požuri pošto nemaju ceo dan.

Mladić je pohitao prema gomili, i nastupilo je sveopšte zaglađivanje i doterivanje, jer, na kraju krajeva, stigao je sin barona koji je posedovao najveći deo Krede i skoro sve njihove kuće, i premda je sam baron bio sasvim pristojan tip, kakvih sve tipova ima, malo učtivosti prema članovima njegove porodice svakako nije naodmet...

„Šta se ovde desilo? Jeste li svi dobro?“, upita on.

Život na Kredi uglavnom je bio prijatan, a između gospodara i slugu vladalo je uzajamno poštovanje; svejedno, poljski radnici su nasledili svest kako možda nije mudro razmenjivati baš mnogo reči s moćnicima, za slučaj da se neka od tih reči pokaže kao neprikladna. Na kraju krajeva, u zamku je još postojala odaja za mučenje, svejedno što već stotinama godina nije u upotrebi... Što je sigurno, sigurno je – najbolje da stojiš pozadi i pustiš vešticu da priča. Ako zabrlja, ona može da odleti.

„Došlo je do neizbežne nezgode, bojim se“, reče Tifani, vrlo svesna da od svih prisutnih žena samo ona nije načinila kniks. „Nekoliko preloma – a to će zarasti – i pokoje zajapureneno lice. Sve smo sredili, ali hvala.“

„Jasno, jasno! Alal ti vera, mlada damo!“

Na tren, Tifani se učinilo da oseća ukus sopstvenih zuba. On njoj kaže... *mlada damo*? Gotovo da je to bila uvreda, ali ne baš sasvim. Delovalo je kao da niko drugi nije primetio. Na kraju krajeva, plemstvo tako zvuči kad se trudi da bude vedro

i prijazno. On pokušava da priča s njima isto onako kao otac, pomisli Tifani, ali otac mu je to radio nagonski i polazilo mu je za rukom. Ne možeš se obraćati ljudima kao javnom skupu. Ona reče: „Najlepše hvala, gospodine.“

Pa dobro, zasad i nije tako loše išlo, samo što su se onda vrata kočije opet otvorila, i jedno nežno, belo stopalo dotaklo je krečnjak. Bila je to ona: Celerka ili Kamelija ili već tako nešto iz bašte; zapravo, Tifani je sasvim dobro znala da joj je ime Kamelija, ali svakako joj se može oprostiti majušna mrvica zlobe u samoći sopstvene glave! Kamelija! Kakvo ime. Nešto između kamena i kamile. Pored toga, ko je Kamelija da sprečava Rolanda da dođe na vunovlačarski vašar? Trebalo je da on bude tu! Otac bi mu bio tu da je ikako mogao! I vidi! Otmene bele cipelice! Koliko dugo bi opstale na nogama radne osobe? Tu je zaustavila samu sebe: *mrvica* zlobe je bila dovoljna.

Kamelija pogleda u Tifani i u svetinu s nečim nalik na strah u očima i reče: „Hajde da krenemo, molim te – ako možemo? Majka postaje razdražljiva.“

I tako je kočija otišla, i verglaš je srećom otišao, i sunce je otišlo, ali u toplim senkama predvečerja neki ljudi su ostali. Ipak, Tifani je sama letela kući, i letela je visoko, gde su samo slepi miševi i sove mogli da joj vide lice.

DRUGO POGLAVLJE

Preka muzika

Uspela je da odspava sat vremena pre nego što je počeo košmar.

Od te noći najviše joj je ostalo u sećanju lupanje glave gospodina Petija o zid i gelender dok ga je silom izvlačila iz kreveta i za prljavu spavaćicu ga vukla niz stepenice. Bio je težak čovek i bio je u polusnu; druga polovina je bila mrtva pijana.

Najvažnije je bilo ne ostaviti mu vremena za razmišljanje, čak ni na tren, dok ga je teglila za sobom kao vreću. Bio je tripud težak od nje, ali umela je da koristi snagu poluge. Ne možeš biti veštica ako ne možeš da potegneš ili usmeriš nekoga većeg od sebe. Inače nikad ne bi mogla da promeniš posteljinu zanemoćalom čoveku. A sada se sklizao niz poslednjih nekoliko stepenika u majušnu kuhinju kolibe i povratio na pod.

To joj je sasvim odgovaralo; čovek je zaslužio i mnogo gore od ležanja u smrdljivoj povrački, ali morala je brzo da preuzme glavnu reč pre nego što on dođe sebi.

Prestravljena gospođa Peti, bubica od žene, vrišteći je otrčala seoskim drumovima sve do kafane čim su počele batine, i Tifanin otac je poslao nekog dečka da probudi Tifani. Gospodin Bolan je bio poprilično predostrožan čovek, i sigurno je znao da im pivska veselost posle dana na vašaru svima može doći glave; dok je Tifani na metli jurila prema kolibi, čula je kako počinje preka muzika.

Ona ošamari Petija. „Čujete to?“, zapita oštro i mahnu rukom prema mračnom prozoru. „Je l' čujete? To je preka muzika, i sviraju je za vas, gospodine Peti, za vas. I nose motke! I kamenje! Nose sve što su uspeli da dograbe, i stežu pesnice, a beba vaše ćerke je umrla, gospodine Peti. Toliko ste strašno tukli ćerku, gospodine Peti, da je beba umrla, i žene sad teše vašu suprugu, i svi znaju da ste vi to uradili, *svi znaju*.“

Ona mu se zapilji u zakrvavljene oči. Ruke su mu se nagonski stegle u pesnice jer je oduvek bio čovek koji razmišlja pesnicama. Uskoro će pokušati da ih upotrebi; znala je to, zato što je lakše mlatiti nego misliti. Gospodin Peti se kroz život probijao pesnicama.

Preka muzika se polako približavala zato što je teško ići preko njiva u mračnoj noći posle cele mešine piva, ma koliko te gonio pravednički bes. Nadala se da neće prvo ući u ambar, jer će ga onda obesiti na licu mesta. Ako bude imao *sreće*, samo će ga obesiti. Kad je pogledala u ambar i videla da je počinio ubistvo, znala je da će se, bez nje, dogoditi još jedno. Bacila je sitnu čin na devojkicu da joj ukloni bol; držala ga je tik iznad sopstvenog ramena. Bio je nevidljiv, naravno, ali gledan unutrašnjim vidom, žario se ognjeno narandžasto.

„Kriv je onaj mali“, promumla čovek dok mu je povraćka curila na grudi. „Dolazio ovamo, zavrteo joj pamet, pa nije slušala ni mamu ni mene. A ona ima samo trinaest godina. Skandal.“

„I Vilijam ima trinaest godina“, reče Tifani, trudeći se da joj glas ostane miran. Bilo je teško; gnev je goreo od želje da izleti napolje. „Kažete da je bila premlada za nekoliko ljubavnih sastanaka, ali taman dovoljno odrasla za tako strašne batine da su joj prokrvarili delovi tela koji nikom ne bi smeli da krvare?“

Nije bila sigurna je li povratio razum, pošto ga je ovaj čovek ionako imao vrlo malo, čak i kad je sve u najboljem redu – toliko malo da se jedva moglo znati poseduje li ga uopšte.

„Nije bilo ispravno to što su radili“, reče on. „Ipak muškarac mora da održava disciplinu u sopstvenoj kući, pa je l' nije?“

Tifani je mogla samo zamisliti vatrene reči u pabu dok se zakuvavala uvertira muzike. U selima na Kredi nije bilo mnogo oružja, ali je bilo predmeta kao što su srpovi i kose, bilo je dugačkih noževa za trsku i velikih, velikih čekića. To nije bilo oružje – bar dok ne udariš nekoga njime. A svi su znali kakva je narav matorog Petija, i koliko je puta njegova žena rekla komšijama da joj je oko pomodrelo zato što je slučajno naletela na vrata.

Da, da – lepo je mogla da zamisli kafanski razgovor, u koji se uključilo i pivo, kao i ljude koji se prisećaju gde im tačno u šupi vise svi ti predmeti koji nisu oružje. Svaki muškarac je kralj u sopstvenom malom zamku. To svi znaju – dobro, barem svi *muškarci* – i zato, kad je reč o zamku drugog muškarca, gledaš svoja posla sve dok iz zamka ne zasmrdi, a onda moraš nešto da preduzmeš jer bi se inače svi zamkovi mogli srušiti. Gospodin Peti je bio još jedna mala, mrgodna seoska tajna, s tim što to više nije bila tajna.

„Gospodine Peti, ja sam vam jedina šansa“, reče ona. „Bežite odavde. Pokupite ono što možete i odmah bežite. Idite negde gde niko nije čuo za vas, a onda još malo dalje, za svaki slučaj; pošto neću moći da ih zaustavim, razumete li? Mene

kao mene je baš briga šta će se desiti s vašom bednom ličnošću, ali neću da gledam kako se dobri ljudi pretvaraju u rđave tako što će počinuti ubistvo, zato samo odmaglite preko polja, a ja neću zapamtiti na koju ste stranu otišli.“

„Ne možeš da me izbaciš iz moje rođene kuće“, progunda on, pošto je pronašao malo pijanog prkosa u sebi.

„Izgubili ste i kuću i ženu i ćerku... a i unuka, gospodine Peti. Ove noći ovde nećete naći prijatelje. Naprosto vam nudim da sačuvate život.“

„Krivo je piće!“, prasnu Peti. „Zbog pića se to desilo, gospođice!“

„Ali vi ste popili to piće, a onda ste popili još jedno i još jedno“, reče ona. „Pili ste piće ceo dan na vašaru, i vratili ste se ovamo samo zato što je piće htelo u krevet.“ Tifani je u srcu osećala jedino hladnoću.

„Žao mi je.“

„To nije dovoljno, gospodine Peti, nije dovoljno ni izdaleka. Idite nekud i popravite se, i onda će možda, kad se vratite kao bolji čovek, ljudi naći u sebi želju da vam kažu 'zdravo', ili bar da vam klimnu glavom.“

Posmatrala mu je oči i znala je. Nešto u njemu je ključalo. Bio je postićen, zbunjen i ogorčen, i pod takvim okolnostima, Petiji ovog sveta obično nekoga napadnu.

„Molim vas, nemojte, gospodine Peti“, reče ona. „Imate li predstavu šta bi vam se desilo da udarite vešticu?“

Za sebe je mislila: kakve su ti pesnice, verovatno bi me ubio jednim udarcem, i zato moram još da te zastrašim.

„Ti si napujdala na mene preku muziku, a?“

Ona uzdahnu. „Muzikom niko ne upravlja, gospodine Peti, i vi to znate. Ona naprosto iskrsne onda kad svima prekardaši. Niko ne zna kako započne. Ljudi se osvrnu, pogledi im se susretnu, malčice klimnu jedan drugom glavom, i ostali

to vide. *Ostali se zgledaju s njima*, i tako, vrlo polako, muzika počne, i neko dohvati kašiku i zalupa po tanjiru, pa neko drugi zatreska krčagom o sto, i čizme počinju da dumbaraju po podu, sve glasnije i glasnije. To je zvuk besa, zvuk ljudi kojima je kap prelila čašu. Zar ćete da se suočite s posledicama; zar želite da se suočite s muzikom?“

„Misliš da si silno pametna, a?“, zareža Peti. „S tom svojom metlom i crnom magijom; naređuješ običnom svetu šta da radi.“

Maltene mu se divila. Bez ijednog prijatelja na svetu, umazan sopstvenom povraćkom i – ona omirisa: da, s donjeg ruba spavaćice kapala mu je mokraća – svejedno je dovoljno glup da joj tako odgovara. „Nisam pametna, gospodine Peti, samo sam pametnija od vas. A to nije teško.“

„Ma je li? Ali pamet ume i u nevolju da uvali. Takav devojčurak kao ti, a gura nos u tuđa posla... Šta ćeš da radiš kad muzika dođe po *tebe*, a?“

„Gospodine Peti, bežite. Idite odavde. Sad vam je poslednja prilika“, reče ona. I verovatno je i bila; već je počinjala da razabira pojedinačne glasove.

„E pa, bi li vaše veličanstvo pustilo čoveka da obuje čizme?“, reče on zajedljivo. Sagnuo se prema njima – stajale su kod vrata – ali gospodina Petija ste mogli čitati kao vrlo malu knjigu sa otiscima prstiju na svakoj stranici, knjigu koju je neko, umesto tračicom, zabeležio parčetom slanine.

Sunuo je uvis, zamahujući pesnicama.

Ona koraknu unazad, dohvati ga za ručni zglob i pusti bol s lanca. Osetila je kako joj teče niz ruku, ostavljajući za sobom trnce, kako joj se spušta u sklopljenu šaku i uliva se u Petija: sav bol njegove ćerke, u jednoj sekundi. Odbacio ga je preko cele kuhinje, i mora da je u njemu sagoreo sve izuzev